

क्वचिदेकमनेकस्मिन्ननेकं चैक्यं क्रमात् ॥ ७९ ॥

भवति क्रियते वा चेत्तदा पर्याय इष्यते ।

क्रमेण यथा—

‘स्थिताः क्षणं पक्षमसु ताडिताधराः

पयोधरोत्सेधनिपातचूर्णिताः ।

वलीषु तस्याः स्खलिताः प्रपेदिरे

क्रमेण नाभिं प्रथमोदबिन्दवः ॥’

‘विचरन्ति विलासिन्यो यत्र श्रोणिभरालसाः ।

वृककाकशिवास्तत्र धावन्यरिपुरे तव ॥’

‘विसृष्टरागादधरान्निवर्तितः

स्तनाङ्गरागादरुणाच्च कन्दुकात् ।

कुशाङ्कुरादानपरिक्षताङ्गुलिः

कृतोऽक्षसूत्रप्रणयी तया करः ॥’

‘ययोरारोपितस्तारो हारस्तेऽरिवधूजनैः ।

निधीयन्ते तयोः स्थूलाः स्तनयोरश्रुबिन्दवः ॥’

एषु च क्वचिदाधारः संहतरूपोऽसंहतरूपश्च । क्वचिदाधेयमपि ।

यथा—‘स्थिताः क्षणं—’ इत्यत्रोदबिन्दवः पक्षमादावसंहतरूप आधारे

कर्तृपदं संकेतगम्यम् । छुनीहि वज्रमुकुलानीति कर्मपदं संकेतगम्यम् । वहति दक्षिणानिल इति संकेतगम्यम् । आवृणुत इति संकेत्यम् । आविशन्ति कुट्टकण्ठा इति संकेत्यम् । समुन्नासय तानिति संकेत्यम् । वज्रुलादीनां नामग्रहणे नायिकाया विरहपीडातिशयो भवतीति तत्सखीनामयं सांकेतिको व्यवहारः । संकेतश्चात्र योग्यकर्त्राद्यध्याहारः ॥ पर्यायालंकारमाह—क्वचिदेकमिति । भवति स्वयं भवति । क्रियते परेण क्रियते ॥ स्थिताः क्षणमिति । तस्याः पार्वत्याः । तत्र प्रथमोदबिन्दुरूपमेकं वस्तु पक्षमादावनेकत्र क्रमेण स्वयं भवति ॥ अनेकस्यैकत्र भवनमुदाहरति—विचरन्तीति । अत्रैकस्मिन्नरिपुरे विलासिनीनां वृकादीनां चानेकानां (केषां) क्रमेण भवनम् ॥ एकस्यानेकत्र करणमुदाहरति—विसृष्टरागादिति । अत्रैकः करस्तपसः पूर्वं रागदानार्थमधरे क्रीडार्थं कन्दुके कृतः । तपःकाले तु कुशाङ्कुरेऽक्षसूत्रे च कृत इत्ययं क्रमः ॥ अनेकस्यैकत्र करणमाह—ययोरिति । तारः शुद्धमुक्ताघटितः । अत्रैकस्मिन्स्तने पतिसत्त्वे हारस्य तदसत्त्वेऽश्रुबिन्दूनां करणम् ॥ क्वचिदाधेयमपीति । संहतरूपमसंहतरूपं चेत्यर्थः । ननु द्विविधोऽत्र पर्यायः परिवृत्त्यभिन्न एव पूर्वत्र त्यक्तग्रहणरूपत्वेन परत्रैकवस्तुत्यागानन्तरापरवस्तुग्रहणरूपसाहि० ५१